

Jego godziny (J 12,20-36), wiązał ją ze swoją śmiercią (J 12,33) i tajemnicą krzyża, która pociąga ku Niemu wszystkich szukających prawdy i sensu życia; przez w. na krzyżu Syn Boży stał się źródłem → łaski na → życie wieczne; w spotkaniu z → Nikodemem, nawiązując do wydarzenia ze ST o w. węża na pustyni (J 3,14-15), Jezus widzi w nim podobieństwo do skutków swego podwyższenia na krzyżu w kontekście największego → poniżenia aż do śmierci (Flp 2,8-9); taki sposób ukazania Jego misji przygotował Izajasz, mówiąc o cierpiącym → Słudze Jahwe (Iz 52,13-53); temat ten obecny jest w → chrystologii czasów apost.; o w. Jezusa „na prawicę Boga” nauczał Piotr Apostoł (Dz 2,33), Paweł Apostoł mówi o Chrystusie wywyższonym przez Boga „ponad wszystko” (Flp 2,9), zaś o arcykapłanie świętym, niewinnym, nieskalanym, oddzielnym od grzeszników, wywyższonym „ponad niebios” wspomina autor Hbr (7,26); uwielbienie i w. Ukrzyżowanego jest wypełnieniem starotest. wizji Boga, stojącego po stronie przesładowanego i cierpiącego „sprawiedliwego”; Bóg wierny przymierzu wysłuchuje Jego błagania; wybawia Go ze śmiercielskiego zagrożenia i objawia światu Jego sprawiedliwość (Dz 3,13-16; 4,10; 1 P 3,18); Jezus Chrystus, arcykapłan i → pośrednik, stanowi absolutną świętość przewyższającą wszystkich grzesznych, stąd Jego pośrednictwo u Boga jest skuteczne; poświęcenie całego życia dla innych (→ proegzystencja) przyniosło Mu w., przez które przemienia całą rzeczywistość i doprowadza człowieka do pojednania z Bogiem (2 Kor 5,14-21); podwyższenie dokonane na krzyżu oznacza i zapowiada w. przez wniebowstąpienie, będąc jego początkiem; w → niebie Chrystus nieustannie urzeczywistnia swoje kapłaństwo, bo zawsze żyje, aby się wstawiać za tymi, którzy przez Niego zbliżają się do Boga (Hbr 7, 25), a jako arcykapłan dóbr przyszłych (Hbr 9, 11) stanowi centrum i jest gł. celebrazem liturgii, przez którą czci Ojca w niebie (KKK 662); w Chrystusie w. staje się udziałem także wiernych (J 3,14-15; 12,32-34), rozpoczyna działanie → Ducha Świętego (Dz 2,38), daje odpuszczenie grzechów (Dz 10,43) i zbawienie wieczne (Dz 4,2); w celu → uwielbienia Chrystusa Króla wywyższonego na krzyżu od V w. w Jerozolimie oddawano cześć krzyżowi, co dało początek świętu → Podwyższenia Krzyża Świętego.

S. Jamiolkowski, EKOŚĆ XI 473-475; S. Gall, PEK XXIII-XXIV 99-100; H. Leclercq, DACL III 3131-3139; M. Noirot, Catholicisme III 327; K.H. Rengstorff, *Die Auferstehung Jesu*, Witten 1952, 1967; E. Schweizer, *Erniedrigung und Erhöhung bei Jesus und seinen Nachfolgern*, Z 1955, 1962; G. Lohfink, *Die Himmelfahrt Jesu*, Mn 1971, St 1986; K. Berger, *Die Auferstehung des Propheten und die Erhöhung des Menschensohnes*, SUNT 13, Gö 1976; L. van Tongeren, *Exaltatio crucis*, Tilburg 1995; D.B. Farrow, RGG II (1999*) 1411; A. Weiser, LThK III (2006) 764-765; S.J. Stasiak, *W. w listach św. Pawła na tle greckiej literatury klasycznej*, Wr 2010.

Helena Słowińska

WYZNANIE WIARY, łac. *confessio fidei*, zbiór → prawd wiary przyjmowanych i wyznawanych przez Kościół i jego członków (→ symbol wiary), także złożenie przez nich → świadectwa wiary słowem (→ *Credo*), czynem i postawą życiową, a w sytuacji granicznej męczeńską śmiercią (→ męczeństwo); zgodnie z wymogami prawa kan. jest składane również przy obejmowaniu urzędów i funkcji kośc. oraz powrocie do wspólnoty kośc. po → apostazji; w religiach niechrześc. obejmuje formuły zawierające fundamentalne treści wierzeń religijnych.

1. W Biblii – początki w.w. w jedyne Boga wiążą się z kultem; najstarsza formuła stanowiła odpowiedź na doświadczenie Boga: „Jahwe jest naszym Bogiem” (Joz 24,17; 1 Sm 3,18); w ten sposób bibl. Izrael odnawiał i potwierdzał → przymierze z Bogiem, jako rezultat → wybrania (Pwt 7,6-7; Iz 43,10) i zobowiązanie do → wierności; fundamentalnym w.w. ludu pierwszego przymierza było → *Szema*; obowiązek wierności Bogu łączył się z wyznawaniem grzechów (Prz 28,13) i nawróceniem (Dn 9,4-19).

W.w. prowadzi do błogosławienia Boga (Wj 18,10; 1 Krl 1,48; Ps 28,6; 31,22) i dziękczynienia (Ps 22,23), wzywając do posłuszeństwa woli Bożej (Rdz 22,1-18; Joz 1,7-8), wyrażają-

cego się w zachowywaniu przykazań (Wj 20,3; Pwt 7,9; 18,13) oraz uznaniu wielkości i dobroci Boga rozpoznawanej w dziejach Izraela; uzasadnia to względ na Jego zbawczą obecność, poczynając od → patriarchów, po nast. pokolenia spadkobierców wiary w Boga Abrahama, Izaaka i Jakuba oraz związanych z nią → obietnic. W centrum starotest. teologii historii znajduje się wydarzenie → wyjścia (Wj 13,14-16), stanowiące paradygmat zbawczego działania Boga; pamięć o nim, aktualizowana i przeżywana podczas dorocznego święta → Paschy, stale kształtowała tożsamość Izraela, zobowiązując go do uwielbienia Boga, co znalazło wyraz szczeg. w *Psalmach* (9,12; 13,6; 18,2-4), oraz do dawania świadectwa aż do męczeństwa (2 Mch 6,18 – 7,42).

W NT w.w. starotest. Izraela pozostaje nadal aktualne (np. w → *Magnificat* i → *Benedictus*); dokonuje się zarazem przejście do → nadziei chrześc., gdyż w.w. nabywa nowych cech podkreślających ciągłość, ale również jej brak i radykalną nowość Nowego Przymierza; rodzi się ono gł. z osobistego spotkania Jezusa (Mt 16,16; J 6,68-69; 9,15.30-33); kluczowe znaczenie ma wyznanie Piotra Apostoła, że Jezus Chrystus jest Mesjaszem i Synem Bożym (Mt 16,13-20); po jego złożeniu Piotr Apostoł otrzymuje obietnicę i nową misję; choć starotest. w.w. nadal stanowi pierwsze i gł. przykazanie (Mt 22,35-40; Mk 12,28-34; Łk 10,25-29), objawienie zrealizowane w Jezusie Chrystusie oraz przyjęte przez Jego uczniów i wyznawców zapewnia głębsze i pełniejsze rozeznanie bogactwa wewnętrznego życia Boga (J 17,1-26; 2 Kor 5,19), który jest Ojcem, Synem i Duchem Świętym; oficjalno-kultowe w.w. składane w czasach ST zyskuje wymiary osobiste (np. w modlitwie → *Ojczy nasz*); pozyt. odpowiedź na czyny i słowa Jezusa, stanowiąca wyraz uznania, że Jezus głosi i definitywnie urzeczywistnia orędzie zbawienia (Rz 10,9-10), prowadzi do w.w. w Niego (Mt 16,16; J 6,69; Rz 10,9; 1 Kor 12,3; Flp 2,11), często mającego charakter zawołania liturg.; w Kościele apost. ma ono rysy chrystol. (J 20,28; 1 Kor 8,6; 1 Tm 6,13; 2 Tm 4,1) i trynitarnie (Mt 28,19; 2 Kor 13,13), co odróżnia je od wiary ST i wyznawców judaizmu rabinicznego; stanowi fundament jedności chrześcijan, koniecznej względem tych, którzy nie uwierzyli w Jezusa, bądź są Mu wrodzy (Mt 10,17-18), oraz wobec głosicieli błędnych lub zwodniczych nauk (1 J 2,22-23; 4,2-3); zabezpiecza przed wątpliwościami i upadkiem podczas przesładowań (Dz 4,26; 7,56) oraz błędami i szkodliwym nowinkarstwem; szczególne znaczenie ma kontekst sprawowania liturgii, w której wspólnota wyznawców Jezusa Chrystusa uwielbia i wychwala Boga oraz umacnia się i wzajemnie buduje (Hbr 4,14); w judaizmie rabinicznym jego wyznawcy w reakcji na uwypuklanie przez chrześcijan treści i znaczenia prawd wiary odstąpili od dociekań doktrynalnych, kładąc nacisk na przestrzeganie zasad *Tory*.

Apostolskie w.w., traktowane i przyjęte jako normatywne dla wszystkich wyznawców Boga, który objawił siebie w Jezusie Chrystusie, znajdowało wyraz w pierwotnym kerygmacie chrześc.; za najstarsze w.w. uznaje się 1 Kor 15,3-8, w którym są obecne wszystkie gł. tematy (wyznanie Jezusa jako oczekiwanego Mesjasza, względ na Jego Mękę, Śmierć i Zmartwychwstanie oraz wywyższenie przez Ojca); stanowiły one trzon nauk głoszonych przez → apostołów i → świadków Jezusa (Dz 2,14-36; 3,12-26; 4,9-12; 10,34-43; 13,15-41); mowy, dostosowane do konkretnych okoliczności i potrzeb wynikających ze specyfiki poszczególnych Kościołów lokalnych, nie miały jeszcze kształtu dojrzałego *Credo*, stanowiły jednak jego podwaliny, wyrażając to, co fundamentalne dla chrześcijaństwa, czyli uznanie w Jezusie Chrystusie ostatecznego działania Bożego jako apogeum historii zbawienia (Hbr 1,1-4). Głoszenie i składanie w.w. w Jezusa Chrystusa wyprzedziło napisanie *Evangelii*, które jako kan. wyjaśniają i rozwijają to, co specyficznie chrześc.; stąd w kompozycji *Evangelii*, a także w Dz, doniosłą rolę pełni w.w. Najstarsze w.w. pozostają w ścisłym związku z wyznaniem składanym przy → chrzcie (II), wyrażają-